

Elena Ferrante

IZDAVAČ**buybook**

Radićeva 4, Sarajevo
Tel: + 387 33 550-495
Fax: + 387 33 550-496
redakcija@buybook.ba
www.buybook.ba

ZA IZDAVAČA

Damir Uzunović
Goran Samardžić

NASLOV IZVORNIKA

La vita bugiarda degli adulti, Elena Ferrante
Copyright © 2019 by Edizioni E/O
Copyright © za bosanski jezik Buybook, 2020.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja izdavača.

UREDNIKA

Lana Krstić

PREVOD S TALIJANSKOG

Jovana Šego

LEKTURA

Vlasta Brajković

KOREKTURA

Buybook

LAYOUT

Boriša Gavrilović

DIZAJN NASLOVNICE

Boris Stapić

ŠTAMPA

Dobra knjiga, Sarajevo

Elena Ferrante

LAŽLJIVI ŽIVOT ODRASLIH

S talijanskog prevela Jovana Šego

Sarajevo, 2020.

I

1.

Dvije godine prije nego što će otići od kuće, moj otac je rekao mojoj majci da sam jako ružna. Rečenica je izgovorena ispod glasa, u stanu koji su moji roditelji, nedugo nakon vjenčanja, kupili u Rione Altu, na vrhu ulice San Giacomo dei Capri. Sve – trgovi i ulice Napulja, plavičasta svjetlost tog ledenog februara, te riječi – ostalo je u stanju mirovanja. Ja sam međutim skliznula i još uvijek klizim u ove retke koji mi žele sročiti priču, a zapravo nisu ništa, ništa moje, ništa što je zaista počelo ili se okončalo: tek zamršeno klupko za koje niko, čak ni osoba koja u ovom času piše, ne zna sadrže li pravu nit priče ili se radi samo o razuzdanoj boli bez mogućnosti iskupljenja.

2.

Jako sam voljela oca, uvijek je bio ljubazan. Imao je profinjeno držanje u potpunom skladu s vitkim tijelom da se činilo da mu je odjeća veća za broj, što je u mojim očima bilo ravno jedinstvenoj eleganciji. Imao je nježne crte lica i ništa – duboke oči s dugim trepavicama, nos savršenog oblika, pune usne – nije narušavalo sklad. U svakoj prilici mi se obraćao s prizvukom vedrine u glasu, bez obzira kako je bio raspoložen ili kako sam bila raspoložena ja, i nije se zatvarao u radnu sobu – stalno je učio – ako mi ne bi izmamio barem jedan osmijeh. Posebno ga je veselila moja kosa, ali mi je teško sad tačno reći kad ju je počeo hvaliti, možda već s moje dvije ili tri godine. Sigurno je to da smo u mom djetinjstvu vodili razgovore ovog tipa:

“Kako ti je lijepa kosa, kakav kvalitet, kakav sjaj, hoćeš li mi je pokloniti?”

“Ne, moja je.”

“Malo darežljivosti.”

“Ako hoćeš, mogu ti je posuditi.”

“Odlično, svakako ti je poslije neću vratiti.”

“Imaš svoju.”

“Ovu što ja imam uzeo sam od tebe.”

“Nije istina, lažeš.”

“Provjeri: bila je previše lijepa pa sam ti je ukrao.”

Provjeravala sam, ali u šali, znala sam da mi je nikada ne bi ukrao. I smijala sam se, jako sam se smijala, bilo mi je zabavnije s njim nego s majkom. Uvijek je želio nešto moje, uho, nos, bradu, govorio je da su tako savršeni da ne može živjeti bez njih. Obožavala sam taj ton, konstantno mi je dokazivao koliko sam mu bitna.

Naravno da moj otac nije bio takav sa svima. Ponekad, kad bi ga se stvar izrazito ticala, bio je sklon uzbuđeno povezivati vrlo istančane govore i neobuzdane emocije. U drugim prilikama bi prekidao priču i pribjegavao kratkim, vrlo preciznim rečenicama, do te mjere odrješitim da mu više niko ništa nije odgovarao. Bila su to dva oca u mnogo čemu različita od onog kojeg sam voljela, a ja sam počela otkrivati njihovo postojanje oko svoje sedme ili osme godine, kad bih ga čula kako raspravlja s prijateljima ili poznanicima koji su ponekad dolazili kod nas na vrlo burne sastanke na kojima se raspravljalo o pitanjima koje uopšte nisam razumjela. Obično sam za to vrijeme boravila u kuhinji s majkom i nisam pretjerano obraćala pažnju na to kako se svađaju na nekoliko metara od nas. Ali ponekad, jer je i moja majka imala posla i zatvarala se u svoju sobu, bila sam u hodniku igrajući se ili čitajući, najčešće čitajući, rekla bih, jer je otac čitao jako mnogo, majka također, a ja sam voljela biti kao oni. Nisam se previše obazirala na rasprave, prekidalam igru ili čitanje samo kad bi najednom zavladao tišina i začuo se meni nepoznat očev glas. Od tog trenutka on bi preuzimao glavnu riječ, a ja sam čekala da sastanak

završi kako bih saznala je li on i dalje onaj stari, onaj koji koristi ljubazne i nježne tonove.

Te večeri kad je izgovorio *tu* rečenicu upravo je saznao da mi škola ne ide dobro. To je bilo nešto novo. Još od prvog osnovne sam bila odlična učenica i samo u posljednja dva mjeseca mi je krenulo loše. Ali moji roditelji su jako držali do mog uspjeha u školi, pogotovo moja majka koja se uspaničila s prvim lošim ocjenama.

“Šta se dešava?”

“Ne znam.”

“Moraš učiti.”

“Učim.”

“Šta je onda?”

“Neke stvari zapamtim, neke ne.”

“Uči dok ne zapamtiš sve.”

Učila sam do iznemoglosti, ali su rezultati i dalje bili razočaravajući. Baš tog popodneva, majka je otišla da razgovara s nastavnicima i vratila se jako razočarana. Nije me grdila, roditelji me nikad nisu grdili. Samo mi je rekla: najviše je nezadovoljna nastavnica matematike, ali je rekla da se, ako želiš, možeš popraviti. Zatim je otišla u kuhinju da spremi večeru, a u međuvremenu se i otac vratio. Iz svoje sobe sam samo čula da mu prenosi žalbe profesora, shvatila sam da, da bi me opravdala, povlači priču o promjenama u ranom djetinjstvu. Ali ju je on prekinuo i to jednim od tonova kakve nikad nije koristio sa mnom – čak je upotrijebio i dijalekt, u potpunosti zabranjen u našoj kući – i dozvolio da mu preko usta pređe ono što sigurno nije želio da pređe:

“Odrastanje nema veze s tim: pretvara se u Vittoriju.”

Da je znao da bih ga mogla čuti, sigurna sam da ne bi govorio na taj način, tako dalek od naše uobičajene zabavne ležernosti. Oboje su bili ubijedeni da su vrata moje sobe zatvorena, uvijek sam ih zatvarala, ali nisu primijetili da ih je neko od njih ostavio otvorena. I tako sam s dvanaest godina saznala po očevom glasu, utišanom pokušajem da snizi ton, da postajem kao njegova

sestra, žena u kojoj su – slušala sam to iz njegovih usta otkako me sjećanje služi – do savršenstva bile usklađene ružnoća i zloba.

Ovdje bi mi se moglo prigovoriti: možda pretjeruješ, otac nije doslovno rekao: Giovanna je ružna. Istina, nije mu bilo u prirodi izgovarati tako brutalne riječi. Ali ja sam prolazila kroz vrlo osjetljiv period. Menstruaciju sam imala skoro godinu dana, grudi su bile previše vidljive i stidjela sam ih se, strahovala sam da smrdim, konstantno sam se prala, odlazila sam na spavanje utučena i budila se utučena. Jedina utjeha, jedino ubjeđenje, u tom periodu bila je činjenica da on obožava apsolutno sve u vezi sa mnom. S obzirom na to da me je u tom trenutku uporedio s tetkom Vittorijom, bilo je gore nego da je rekao: Giovanna je nekad bila lijepa, sad je postala ružna. Ime Vittoria je u mojoj kući odzvanjalo poput onog monstuoznog bića koje prlja i zarazi sve što dotakne. O njoj nisam znala skoro ništa, vidjela sam je u samo nekoliko navrata – i u tome i jeste poenta – tih prilika sam se sjećala samo s nelagodom i strahom. Nisu to nelagoda i strah koje mi je ona mogla uliti svojom pojavom, nisam je uopšte pamtila. Plašili su me nelagoda i strah koje su pokazivali moji roditelji. Moj otac je oduvijek o sestri govorio s dozom tajanstvenosti, kao da ona izvodi neke sramotne rituale koji obeščašćuju i nju i sve s kojima se ona druži. Moja majka, međutim, nije je spominjala nikad, štaviše, kad bi se umiješala u mužev izljev bijesa, bilo je to samo da bi ga ušutkala kao da se boji da će ga ona, gdje god se nalazila, čuti i odmah u skokovima ustrčati uz San Giacomo dei Capri, iako se radi o dugoj i strmoj ulici, da će namjerno sa sobom dovući sve bolesti iz obližnjih bolnica, doletjeti do našeg stana na šestom spratu, polupati namještaj izbacujući iz očiju crne pijane bljeskove i pošamarati sve koji bi samo pokušali protestirati.

Naravno da sam pretpostavljala da iza tih tenzija mora postojati neka priča o učinjenim i pretrpljenim uvredama, ali sam u to doba malo znala o porodičnim zavrzlamama a prije svega tu groznu tetku nisam smatrala članom porodice. Ona je bila strašilo iz djetinjstva, bila je neka suhovanjava i bezdušna spodoba, mutna

figura koja čami po ćoškovima kuća kad padne mrak. Je li moguće da sam dakle tek tako, bez ikakvih prethodnih naznaka, morala saznati da se pretvaram u nju? Ja? Ja koja sam do tog trenutka vjerovala da sam lijepa i mislila sam, zahvaljujući svom ocu, da ću takva ostati zauvijek? Ja koja sam zbog njegovog konstantnog divljenja mislila da imam prekrasnu kosu, ja koja sam željela biti voljena koliko me on volio, kako me on navikao da sebe smatram, ja koja sam već patila jer sam predosjećala da su oboje mojih roditelja najednom nezadovoljni mnome, je li moguće da me je to nezadovoljstvo uznemirilo i bacilo u sjenu sve ostalo?

Sačekala sam da majka kaže svoje, ali me njena reakcija nije utješila. Mada je mrzila svu rodbinu svoga muža i mada je prezirala zaovu kao što se prezire gušter koji ti ustrči uz голу nogu, nije reagovala vičući na njega: ti si lud, moja kći i tvoja sestra nemaju ništa zajedničko. Umjesto toga, samo je tiho i kratko rekla: šta pričaš, ma nije. A ja sam tamo u svojoj sobi, potrčala da zatvorim vrata da ne bih slušala dalje. Zatim sam tiho plakala sve dok otac nije došao da najavi – ovaj put dobrim glasom – da je večera gotova.

Pridružila sam im se u kuhinji suhих očiju, morala sam saslušati, očiju uprtih u tanjir, niz savjeta kako da poboljšam uspjeh u školi. Nakon toga sam se ponovo pravila da učim dok su se oni smještali ispred televizora. Osjećala sam bol koja nije prolazila niti se stišavala. Zašto je moj otac izgovorio tu rečenicu, zašto mu se majka nije snažno usprotivila? Je li to bilo neko njihovo nezadovoljstvo zbog loših ocjena ili strah koji nije imao veze sa školom i koji datira ko zna otkada? I je li on, baš on, izgovorio te strašne riječi zbog trenutnog razočarenja koje sam mu priredila ili je svojim ostrim okom, čovjeka koji sve vidi i sve zna, odavno prepoznao naznake moje propale budućnosti, zla koje je nadolazilo i koje ga je obeshrabrilo, a protiv kojeg ni sam nije znao kako da se bori? Cijelu noć sam bila očajna. Ujutro sam ubijedila sebe da, ako se želim spasiti, moram otići i vidjeti kako zapravo izgleda tetka Vittoria.